

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye a következő témában: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a villamosenergia-ellátás biztonságát és az infrastrukturális beruházásokat biztosító intézkedések tárgyában”

COM(2003) 740 végleges – 2003/0301 (COD)

(2005/C 120/22)

2003. december 23-án a Tanács úgy határozott, hogy kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján a fent említett kérdésben.

A „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció, amely felelős volt a témában az EGSZB munkájának előkészítéséért, 2004. október 5-én fogadta el véleményét. Az előadó **U. B. Sirkeinen** volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2004. október 27–28-án tartott, 412. plenáris ülésén (az október 28-i ülésen) 134 igen szavazattal, 7 szavazat ellenében, 14 tartózkodás mellett a következő véleményt elfogadta.

1. Háttér

1.1 Az EU energiapolitikája három fő nyomvonal mentén haladt az elmúlt években:

- a villamos energia- és gázpiac hatékonnyá tétele és megnyitása;
- az energiaellátás biztonságának garantálása; és
- a kötelező környezetvédelmi célok megvalósítása, különös tekintettel a klímaváltozás elleni küzdelemre.

Az ezen a téren elfogadott legfontosabb jogszabályok közé tartoznak a módosított villamos energia és gázpiaci irányelvek, melyek a nem háztartási fogyasztók számára 2004 közepétől, minden más fogyasztó számára pedig 2007-től nyitják meg a piacot. A villamosenergia-ellátás biztonságáról 2001-ben megjelent zöld könyv kiemelte a keresletoldali menedzsmentet, mint az egyik fő tevékenységet az ellátás biztonsága és a klímaváltozás elleni küzdelem vonatkozásában.

1.2 Az elérhető árú megbízható energiaellátás a gazdasági növekedés és Európa polgárainak jóléte szempontjából fontos előfeltétel. Következésképpen, az EGSZB véleményeiben támogatta az Európai Bizottság célkitűzéseit és megközelítését.

1.3 Az EU energiapiacai még nem működnek úgy, hogy megfeleljenek a fent említett célkitűzéseknek. Ez talán nem is várható el akkor, amikor a legfontosabb jogszabályok még nem jutottak el a végrehajtási fázisba. Az Európai Bizottság szerint a jelenlegi jogszabálytervezetek a meglévő szabályozás kiegészítésül szolgálnak, és céljuk a jelenlegi vagy jövőbeli hibák kiküszöbölése.

1.4 Erősen ösztönözte a szabályozó csomag benyújtását az Olaszországban 2003 szeptemberében bekövetkezett áramkimaradás, csakúgy, mint más hasonló események Európában és az Egyesült Államokban. Az áramkimaradást egy erősen túlerőlt svájci vezeték meghibásodását követő üzemzavarok sorozata okozta. Az eset egyben rámutatott az átviteli rendszerüzemeltetők közötti koordináció hiányosságaira. Ebből a balszerencsés incidensből fontos tanulságok vonhatók le. A piac megnyitása növelni fogja az átvitel mértékét és ezáltal az ehhez kapcsolódó esetleges problémákat.

1.5 Meglepő, hogy az Európai Bizottság az áramkimaradások legmélyebb, alapvető okát éppen csak megemlíti. Bizonyos területek és országok nem rendelkeznek kellő mennyiségű saját termelésű energiával és folyamatosan nagyarányú villamos energia importra szorulnak környező vagy akár távolabbi, energia-túlermelésben lévő régiókból. A határokon átnyúló kereskedelem a közös villamosenergia-piacon hasznos a tekintetben, hogy segíti a kereslet-kínálat ingadozásának kezelését, ezáltal hozzájárul az ellátás biztonságához és növeli a versenyt. De nem képes kiegyenlíteni, és nem is cél, hogy kiegyenlítsa a piac bizonyos részein jellemző elégtelen előállított kapacitást.

1.6 Az Európai Bizottság szerint egy egészséges piacon, ha nő a kereslet és nem nő a kínálat, emelkednek az árak. Elméletileg a fogyasztók a magasabb árakra fogyasztáscsökkentéssel reagálnak, de a villamosenergia-piacokon az árak több okból is tudvalevőleg nem rugalmasak. Egy bizonyos árszint fölött a nagyobb kínálatot eredményező beruházás kifizetődővé válik, ami megakadályozza a folytatódó áremelést. Elégséges mértékű beruházás híján az árak tovább nőnek, ami legalábbis rövid- és középtávon komoly gondokat okoz a fogyasztóknak és gyengíti az ipari versenyképességet, illetve ezáltal az egész gazdaságot. Külön problémát jelent a villamosenergia-termelésbe történő beruházások szempontjából, hogy lehetetlen gyorsan reagálni a piac jelzéseire, mivel a projektek végrehajtása a tervezéstől az engedélyeztetésen át az építésig hosszú időt vesz igénybe. Noha egyesek számára a határidős piacok bizonyos fokig enyhíthetik ezt a problémát, friss gyakorlatokról van szó ahhoz, hogy biztosak lehessünk ennek az útnak a járhatóságáról.

1.7 Az EU elhatározta, hogy megnyitja villamos energia és gázpiacait a verseny számára. Vannak aggályok azonban a tekintetben, hogy elég beruházás valósul-e majd meg a megnyitott piacon, különös tekintettel a csúcskapacitásra. A villamosenergia-piaci irányelv azt követeli meg a tagállamoktól, hogy állítsanak fel monitoring rendszert a kereslet-kínálat nyomon követésére, és hogy írjanak ki tendereljárást több villamosenergia-termelő kapacitás létrehozására, ha ezt szükségesnek ítélik. A tagállamok felelősséget viselnek energiaellátásuk általános szerkezetéért és energiaforrásaik megválasztásáért, és az Alkotmányos Szerződés tervezete ezen nem változtat.

1.8 Az elégtelen beruházások okai között szerepelhetnek piaci hibák (a hosszú távú igények, környezeti tényezők, regionális és helyi körülmények stb. elégtelen mértékű figyelembe vétele), nemcsak a hatékony verseny, a stabil szabályozórendszer hiánya, a nehézkes engedélyezési eljárások és/vagy a lakossági ellenállás. Az a kényszer, hogy a hálózati szolgáltatás független gazdasági szereplővé váljon (unbundling) azt különösebb becsvágy nélküli működésre kárhóztatja, mivel az innováció és az értékteremtés a fogyasztói szolgáltatásokban rejlik. Így a hálózati szolgáltatás a szabályozó hatóságok által rögzített árak és a hálózati szolgáltatók ügyfeleiként fellépő szolgáltatók által megkövetelt költségek és beruházások kettős szorításába kerül, miközben láthatatlanná és fejlesztésre képtelenné válik.

1.9 A végfelhasználói hatékonyság vagy más néven az energiatakarékosság az energiapiac régóta elismert, nagy horderejű eleme. A kevesebb energiafogyasztás pénzt takarít meg, és közvetlenül hozzájárul egyrészt az ellátás biztonságához, másrészt gyakorta az üvegházhatást okozó gáz kibocsátás csökkentéséhez is, azáltal, hogy mérsékli a villamosenergia-termelési és az új termelésbe és átvitelbe történő beruházási igényt. Sokat jelenthetnek e tekintetben az új technológiák, és intézkedéseket kell hozni fejlesztésük és piaci bevezetésük előmozdítása érdekében.

1.10 Az Európai Bizottság felhívja a figyelmet arra, hogy nem hanyagolható el a kereslet-kínálat egyensúlyának kérdése. A hálózatokra nehezedő növekvő nyomás egyik mögöttes oka a keresletnövekedés, melyet részben ellensúlyozhat a keresletoldali menedzsment. Szükséges azonban a hálózatokba és a villamosenergia-termelésbe való beruházás megfelelő ösztönzése is.

1.11 Az Európai Bizottság szerint a villamosenergia-igény jövőbeli növekedését kezelni tudja majd a keresletoldali menedzsment. Bizonyos új beruházásokat azonban szükségesnek látnak, legalábbis az életciklusuk végéhez közeledő létesítmények felújítása céljából. Ennek jelentős része az Európai Bizottság várakozásai szerint megújuló energiahordozók és kisléptékű kombinált hő- és villamosenergia-termelés formájában valósul meg.

1.11.1 Az EGSZB határozott egyet nem értésének ad hangot a villamosenergia-ágazat jövőbeli trendjeinek és igényeinek

ilyetén való leírásával kapcsolatban. Egy infrastrukturális beruházásokról szóló közleménytől ennél sokkal világosabb és realisztikusabb tájékoztatás várható el a jövőbeli trendekről és lehetőségekről. Különösen akkor, ha sokkal pontosabb adatokkal alátámasztott információk és lehetséges forgatókönyvek is hozzáférhetőek, beleértve olyan anyagokat is, amelyek magától az Európai Bizottságtól származnak. Senkinek nem használ az, ha nem vesszük figyelembe a világos és realisztikus – sokak előtt mégoly népszerűtlen – alapvető információkat.

1.11.2 Egy nagyon durva számítás is fogalmat adhat a probléma nagyságáról és lehetséges megoldásairól: a villamosenergia-igény jelenleg évente 1-2 %-kal nő az EU-ban. Az EU által kitűzött cél, hogy növeljük a megújuló energiahordozókból történő villamosenergia-termelést, évente kevesebb, mint 1 %-os növekedést jelent. Az energiafelhasználás hatékonyságára javasolt cél az éves növekedést 1 %-kal csökkenteni. A megújuló energiahordozók és a hatékonyság így ellensúlyozhatná a keresletnövekedést, ráadásul esetleg kiválthatna létező kapacitást is évente jóval kevesebb, mint 1 %-os mértékben. Az erőművek élettartama 30-50 év, ami azt jelenti, hogy elméletben az éves átlagos pótlás szükséges mértéke 43 %. A Nemzetközi Energiaügynökség (IEA) az elkövetkező 20 évre 200 000 MW fölötti energiatermelő kapacitásra való igényt tart számon az EU-ban.

2. Az Európai Bizottság javaslata

2.1 A javasolt irányelv célja az európai energiaágazatba történő beruházások előmozdítása, részben a verseny fokozása, részben pedig az áramkimaradások visszatérésének megelőzése érdekében. A javaslat hangsúlyozza egy világos uniós szintű jogi keret szükségességét a versenyképes belső villamosenergia-piac megfelelő működésének érdekében azáltal, hogy garantálja az villamosenergia-ellátás biztonságát és biztosítja a tagállamok közötti kapcsolat szükséges szintjét általános, átlátható és nem diszkriminatív politikák révén.

2.2 Az irányelvtervezet a következőket követeli meg a tagállamoktól:

- rendelkezzenek világosan megfogalmazott politikával a kereslet-kínálat egyensúlyának tekintetében, ami lehetővé teszi a tartalékkapacitási célok kitűzését, vagy ennek alternatíváit, például a keresletoldali intézkedéseket; és
- rendelkezzenek meghatározott, betartandó normákkal az átviteli- és elosztóhálózatok biztonságá tekintetében.

2.3 Az átviteli rendszerüzemeltetőkkel szemben követelmény, hogy (több)éves beruházási stratégiájukat benyújtsák a nemzeti szabályozó hatóságnak. A szabályozó hatóság a listára felveheti a jelentős határokon átnyúló projekteket.

2.4 A nemzeti szabályozó hatóságok kötelesek e beruházási programok összefoglaló listáját benyújtani az Európai Bizottságnak, hogy az konzultálhasson a villamos energia- és gázipari szabályozó hatóságok európai csoportjával figyelembe véve a transzeurópai energiahálózatok európai érdekű fő tengelyeit.

2.5 A nemzeti szabályozó hatóságok beavatkozási jogot kapnak a projektek befejezésének meggyorsítására és szükség esetén arra, hogy pályázatot írjanak ki bizonyos projektekre abban az esetben, ha az átviteli rendszerüzemeltető képtelen vagy nem hajlandó az illető projekt befejezésére.

3. Általános megjegyzések

3.1 A villamosenergia-piaci irányelv és a határokon átnyúló kereskedelemről szóló rendelet adják a villamos energia liberalizált belső piacának jogi keretét. Ezek végrehajtása 2004. július 1-jén kezdődik. Annak érdekében, hogy a befektetők és a többi piaci szereplő számára jogbiztonságot nyújtsunk, ami döntő a beruházási kedv szempontjából, e jogi keret bármilyen megváltoztatása nagy elővigyázatossággal kezelendő.

3.2 Többé-kevésbé világosan maga az Európai Bizottság is hivatkozik az ellátási biztonsággal kapcsolatban felmerülő aggályok és az irányelvtervezet benyújtása mögött meghúzódó valószínű okokra. A javasolt irányelv azonban nem foglalkozik közvetlenül ezekkel az okokkal.

3.3 Az első ilyen ok a megfelelő termelőkapacitás hiánya az Unió bizonyos részein/tagállamaiban, mely az energiapolitika irányultságára vezethető vissza. Az Európai Bizottság leírja ezt a problémát a tartalékkapacitás kapcsán, de a gond az alaptermelés szintjén is fennáll.

3.4 A második ok a verseny hiánya, mely bizonyos tagállamok arra irányuló politikai akaratának hiányából fakad, hogy fellépjenek a hitbizományként örökölt monopóliumokkal, az oligopolikus helyzetekkel és a piacot uraló pozíciókkal szemben. Az Európai Bizottság ezt tudomásul veszi, és korlátozott lehetőségeire hivatkozik az ezzel szemben való fellépés tekintetében. A kiválasztott megoldás lényege a más tagállamok szolgáltatói által támasztott verseny erősítése a megfelelő átviteli kapacitás biztosítása révén.

3.5 A harmadik ok az, hogy bizonyos átviteli rendszerüzemeltetők nem hajlandóak vagy képtelenek a meglévő iránymutatás végrehajtására a határokon átnyúló kereskedelem tekintetében, még ha az ebben az iránymutatásban foglaltakba az átviteli rendszerüzemeltetők saját szervezeteiken keresztül önszántukból bele is egyeztek. Felmerül a kérdés, hogy ennek nem

lehet-e egyik oka az energiatermelő és a hálózatüzemeltető tevékenység elégtelen szétválasztása.

3.6 Az átviteli hálózatokba történő beruházások legnagyobb akadálya az ilyen átviteli projektekkel szembeni politikai és a nyilvánosság részéről megnyilvánuló ellenállás. Bizonyos tagállamokban az energiatermelés szinte semmilyen formáját nem akarják. Az emberek joga arra, hogy meghallgassák őket az őket befolyásoló projektekről, fontos alapjog. De ezáltal a tervezési és döntéshozatali eljárások gyakran rendkívül nehézkessé és vontatottá válnak, ami még a legsürgetőbb és a legszükségesebb projekteket is veszélybe sodorja.

3.7 Az irányelv által felvetett és uniós szinten megoldandó alapvető kérdés annak valamilyen módon való biztosítása, hogy az összekötő hálózatokba elégséges és piaci alapon végrehajtott beruházás történjen.

3.8 Az irányelvtervezet feljogosítja a szabályozó hatóságot a közbelépésre úgy, hogy az megváltoztathatja az átviteli rendszerüzemeltető beruházási tervét, megkövetelheti egy bizonyos beruházás megvalósítását, és végső esetben tendereljárást írhat ki. A jelenlegi javaslat messzebb megy, mint a villamosenergia-piaci irányelv, amely a kereslet-kínálat egyensúlyának nyomán követéséről és szükség esetén további termelő kapacitásra vonatkozó tender kiírásáról rendelkezik. A túl gyakori szabályozásbeli változások és általában a túlszabályozás elkerülése érdekében nem javasoljuk ezen a ponton a jogi keret módosítását azelőtt, hogy kellő tapasztalattal bírnánk a jelenlegi rendelkezések működéséről.

3.9 Az irányelvtervezet tartalmának egy része, mint például a 3. cikkben foglalt általános rendelkezések, bármely jó nemzeti energiapolitika alapvető vonásaihoz tartoznak, és széles körben alkalmazzák őket. Az, hogy bekerülnek egy irányelv rendelkezései közé, a felelősségi szintek összekeveredéséhez vezethet.

3.10 Figyelmet érdemelt volna az Európai Bizottság részéről a keresletoldali menedzsment kérdése. Az energiafogyasztók, különösen a közepes méretű felhasználók lehetőségeinek bővítése a tekintetben, hogy reagálhassanak a villamos energia nagykereskedelmi árának ingadozásaira, hozzájárulhatna a kereslet csúcsidejakban történő csökkenéséhez.

4. Részletes megjegyzések

4.1 4. cikk: Az EGSZB egyetért ezekkel a rendelkezésekkel, tekintve, hogy az első albekezdés értelmében minden átviteli rendszerüzemeltetőnek tartania kell magát az európai átviteli rendszerüzemeltetők szervezetének (ETSO) iránymutatásához.

4.2 5. cikk: Az EGSZB némiképp zavarosnak tartja a cikk megközelítésmódját az uniós és a tagállami szintű felelőségek tekintetében. Elvben, környezetükből kiragadva, az EGSZB egyetért a cikkben említett intézkedések többségével, amelyek egy egészséges nemzeti energiapolitika részét képezhetnék.

4.3 Homályban marad, mit ért az 5. cikk (1) bekezdés második albekezdése „tartalékkapacitás” alatt. A cikknek csak a rendszer megbízhatóságához szükséges rövidtávú, technikai tartalékokkal kellene foglalkoznia.

4.4 6. cikk: Nehéz értelmet találni abban, hogy a cikk összekapcsolja a hálózati beruházásokat a keresletoldali menedzs-

menttel, és még inkább igaz ez arra a módra, ahogy ezek a cikk (1) bekezdésében összekapcsolódnak. A cikk (2) bekezdésében leírt követelményeket lehetőleg akkor kellene figyelembe venni, amikor megállapítják a hálózati hozzáférés tarifaszámításának módszertanát. Ugyancsak a (2) bekezdéssel kapcsolatban megjegyzendő, hogy intézkedésekre van szükség az összekötő hálózatok tekintetében, ahogy már említettük a 3.7. pontban.

4.5 7. cikk: A 3.8. pontban kifejtett okokból az EGSZB nem támogatja az ebben a cikkben javasolt intézkedéseket.

Brüsszel, 2004. október 28.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Anne-Marie SIGMUND

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A következő módosító indítványt elvetették, de a szavazatok legalább egynegyedét megkapta:

Az 1.8. pont utolsó mondata:

„A gyakran változó jogszabályok és különösen azok, amelyek lehetővé teszik a közszféra piaci beavatkozását, nem teremtik meg a szükséges stabil szabályozási keretet, sőt növelik a beruházók kockázatait, késleltetik a beruházásokat, és ezáltal hozzájárulnak az árak emelkedéséhez.”

A szavazás eredménye:

78 szavazat a mondat törléséért, 67 a megtartásáért, 9 tartózkodás.
